

Беляневич В.Е.,

*Кандидат юридичних наук,
Старший радник юридичної фірми
“Василь Кісіль і Партнери ”*

**ЕКСПЕРТ В ПРОЦЕСІ:
ДРУЖБА ДРУЖБОЮ, СЛУЖБА СЛУЖБОЮ**

Тези доповіді

1. Питанням участі експерта в процедурі розгляду спорів третейськими судами (арбітражами) приділяється недостатньо уваги в науковій літературі та практичних рекомендаціях по веденню справ в арбітражі. Хоча зазначені питання детально висвітлені в літературі з цивільного, господарського, а особливо кримінального процесу, ці дослідження лише в невеликій мірі можуть бути застосовані в арбітражі в силу його фундаментальних відмінностей від процедури розгляду спорів (в широкому значенні) в державних судах.
2. На законодавчому рівні (в Україні зокрема) правове регулювання не деталізує правила залучення експерта до участі в арбітражному розгляді спору, на відміну від участі експерта в державних судах, яке є досить детально врегульованим Законом «Про судову експертизу», процесуальними кодексами, цілою низкою підзаконних та відомчих нормативних актів, починаючи від «допуску до професії» та закінчуючи докладною інструкцією про форму та зміст висновку судового експерта.
3. Основним призначенням експерта має бути надання допомоги арбітражу та сторонам в питаннях, вирішення яких потребує спеціальних знань.
4. Документи, якими керуються при арбітражі, передбачають два види експертів:
  - а) експерт, призначений арбітражем;
  - б) експерт, представлений стороною (т.з. «експерт-свідок»).Принципова різниця полягає в тому, що призначення експерта арбітражем представляє собою досить врегульовану процедуру його легітимації, яка, на мій погляд, дає ефект більшої незалежності експерта.
Щодо експерта-свідка, то його треба віднести до сфери доказування та представлення доказів сторонами, що робить більш вірогідним вплив на думку експерта.

5. Ця відмінність є більш суттєвою щодо експертів з питань права, які представляються стороною. Відмінність думок експертів з питань факту не може бути більшою, оскільки так чи інакше експерт робить висновок щодо обставин, які існують об'єктивно, та певною мірою можуть бути об'єктивно верифіковані. А експерт з питань права робить висновок про зміст права тієї чи іншої держави чи з питань міжнародного приватного права, які можуть допускати множину тлумачень з урахуванням особливостей його застосування в часі та колі осіб. При цьому експерт спирається на законодавчі приписи та інтерпретує їх в світлі наукових джерел та судової практики.
6. В світлі останнього міркування стає зрозумілою актуальність теми мого виступу, яка передбачає наступне: експерт, який призначається стороною, особливо експерт з питань права, може потрапити в конфлікт інтересів, якщо його думка або інтерпретація не будуть відповідати уявленню сторони щодо цього правового питання.
7. На мою думку, питання про ступінь незалежності експерта з питань права від сторони, яка його представляє, є настільки складним, що має бути вирішеним на рівні регламентів арбітражів, або на рівні документів з етики Міжнародної асоціації юристів. В будь-якому випадку, експерт повинен обговорити зі стороною вірогідність такої інтерпретації, яка буде йти всупереч позиції сторони у справі. Вважаю, що експерт не може та й не повинен йти на поводу у сторони, залишаючись незалежним у своїй думці. Результативним може бути такий підхід, коли експерт та сторона до оформлення договірних відносин визначають свої принципові позиції зі спірних питань застосування права, з яких буде проводитись експертиза.
8. Та останнє зауваження, яке я хочу зробити. Беручи участь в арбітражних слуханнях, як експерт з питань права, запрошений стороною, я помітив, що існують різні думки щодо ролі такого експерта та щодо обсягу експертного висновку: деякі колеги вважають, що експерт повинен не тільки надавати тлумачення з питань права, яке застосовується в конкретній справі, але й надавати оцінку обставинам справи, включаючи відповідні висновки по суті спору. На мою думку, такий підхід перетворює експерта на одного з радників сторони, що нівелює довіру до його експертного висновку. Моя принципова позиція полягає в тому, що експерт має обмежитися тлумаченням норми права, спираючись на доктрину та судову практику. Радники сторони мають доказувати свою позицію по справі, спираючись на факти справи та висновок експерта з питань права.